

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~ ~
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

~ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Ruszka-Krajna és a magyar refor- mátus egyházak.

A magyar népköztársaság kormánya észak-keleti Magyarországon négy vármegyéjének ruthénlakta vidékeivel együtt a magyarság sok tízezreit a Ruszka-Krajna kormányzásának engedi át, úgy vélekedvén, hogy a tervezett Ruszka-Krajna csupán az antant részére készült ízelítő a „Keleti Schweiz“-ből, melynek valóra válása százféle okokból lehetetlenség. E felfogás mibenléte hamar kitűnt. Ruszka-Krajna személyi berendezkedése gyorsan haladt előre. A ruthén intelligencia, mely eddig magyarnak vallotta magát, jó elhelyezkedési alkalmat lelt az új kormányzásban belül s megindult egy nem egészen őszinte propaganda, mely hangos szóval hirdeti, hogy a magyar ruthénség, ma már ruszin nemzet, egyedüli boldogulása csakis Ruszka-Krajnában képzelhető el. Az első csalódáson tehát már mindenki túleshetett. A ruthén intelligencia, mely eddig a ruthén nép szellemi és anyagi fejlődésével egyáltalán nem mutatott semmi contactust s a nép érzelmvilágától távol állott, ma népboldogító eszméit a külön tartományosság álláspontján hirdeti megvalósíthatónak. Nem gondoljuk, hogy a wilsoni elvek, a magyar birodalom keretén belül élő nemzetiségek részére kilátásba helyezett autonómiák, melyeket a magyar nemzet soha sem tagadott meg, feltétlenül tartományi különállást követelne: bele kell azonban nyugodnunk ez államjogi megoldásba is, de tiltakozunk oly tartományi berendezkedés ellen, amely a tartomány határának megállapításánál a magyarság sok-sok tízezreit bekebelezni akarja és elszakítja az anyaországtól.

Nem terjeszkedem ki arra a nagy anyagra, amely az említett kormányzás fennmaradásának lehetetlenségét gazdasági-, kulturális-, államjogi okokból bizonyíthatná, csupán e kormányzásba bekebelezendő magyar református egyházak és egyháztagok jövődi helyzetére kívánok rámutatni. A Ruszka-Krajnába kerülő magyarság nagyobb része református hiten él. Ung-, Bereg-, Ugocsa-, Máramaros vármegyék érdekelt vidékein szép számmal vannak virágzó református hitközségek, melyek egyház-szervezetünk szerint a magyar egyetemes református

egyház elválaszthatatlan részei. Ez a reformátusság e lesz vágva a törzstől. A Ruszka-Krajnai kormányzás tartományi önállóságot fog élvezni s habár magából a törvényből nem is látszik ki az önállóság terjedelme, arról a mohóságról, ahogy a kormányzás vezetői az autonomia egyes területein teljes kizárólagosságot követelnek, következtetni lehet arra is, hogy az e tartomány területén lakó nem ruszin lakosság vallásügyei is a tartományi kormányzat keretébe lesznek utalva.

Elismerem, hogy e tartomány életre hívásával nem egyedül és nem első sorban a kálvinistákat éri a legnagyobb sérelem, mert hiszen főfontosságában e kérdés magyar kérdés, nem felesleges azonban, hogy a helyzet minden oldalról megvilágíttassék.

A Ruszka-Krajna határai ma még nincsenek megállapítva. A forradalom gyors tempóban dolgozik, nem lehet csodálkozni tehát, ha intézményei megalkotásánál hézagos munkát végez. A határkérdés elintézését a törvény vegyes bizottságra bizza. Mi naivak úgy képzeljük, hogy a vegyes bizottságban helyet talál az érdekelt vármegyék magyarsága is. Mert a dolog úgy áll, hogy már van ruszin miniszter is, ruszka-krajnai kormányzás is és egy elég nagy hivatali apparátus, amelynek nincs egyéb dolga, minthogy Ruszka-Krajnát nyelbe üsse; ezzel az apparátussal szemben nem elég a magyar népköztársaság egy referens tanácsosa, aki csupán térképről, helyi ismeret nélkül dolgozik. Imé jön is a baj! Miniszteri rendelet jelenik meg, mely az ideiglenes ruszin tartományi gyűlési képviselőtről gondoskodik, megbízott küldési joggal csupán a ruthéneket ruházván fel, a nem ruszinok e jogtól elűtve. Nem küldenek tehát megbízottat a tartományi gyűlést helyettesítő tanácsba, de ugyanakkor nincs gondoskodás arról sem, hogy az anyaországhoz tartozandóság kifejezést találjon.

Ha a magyarság érdekei ennyire védelem nélkül maradtak, mennyivel inkább védelem nélkül áll az itt lakó reformátusok ügye. Ha a református lakosság bekebelezetvén Ruszka-Krajnába, e tartomány autonómiája keretében fogja vallási ügyeit intézni, mint említettem, leválik a törzsről. Elszakad a magyar egyetemes református egyháztól, külön egyházi szervezetet kell,

hogyan alkossanak. E szervezet erőtlenség, gyenge lesz. Ha azonban a rendezéskor az egyetemes magyar református egyház szervezetében maradnának meg ezek a hitközsegek, akkor egyházszerkezeti szempontból nem lenne nagyobb baj, mert a tartomány geográfiai határa elhomályosulna az egyházi együvetartozás egysége folytán. Ily megoldás lehetővé tenné, hogy a nagyobb rész anyagi támogatásra szoruló református egyházaink az egyetemes református egyház részéről az eddig is élvezett anyagi és erkölcsi támogatásban részesüljenek. A contactus fennmaradván az egész magyar reformátusság között, e tény csökkentené a fájdalom érzését is, amely a tartományi kiválás miatt a magyar lelkekben időtlen időnkig élni fog. De ha nem ilyen formát talál e kérdés megoldása, hanem, hogy a tartományi önállóság féltékenységére tényleg elválasztja az egyházakat az anyaország reformátusságától, akkor már előre meghúzhatjuk ez egyházak felett a halálharangot. Én tisztelettel, becsüléssel adózom minden vallásfelekezettel szemben: vannak azonban olyan igazságtételek, amelyek örök erejűek. Ilyen igazságtétel az is, hogy a református egyház a szabad haladás, fejlődés és vallási türelem egyháza. Vajjon elmondható-e ez a ruszka-krajnai tartományban domináló egyházzal? Vajjon az e tartományban uralkodó egyházi felfogás és orthodoxia nem fogja-e éreztetni türelmetlenségét és elfogultságát súlyát? És ha még úgy is lenne, hogy az emberi haladás és felvilágosultság e forradalmi idők retortáján megtisztulva, kizárják az aggodalmaim lehetőségét, vajjon ezek a szegényebb református egyházak megbírnának-e állani az eddigi erkölcsi és anyagi támogatás nélkül? Már pedig, ahol egy református templom harangja elnémul, ott a szabadság, emberi felvilágosultság egy-egy ércnyelvű szószólója némult el. Szomorú példánk van elég. Avagy nézzük szerémségi egyházaink fennmaradásáért folytatott évtizedes, immár meddőnek mondható küzdelmünket.

Mert itt is jönni fog a végconclusio. A magyarországi ruthénség nem vágyott tartományi autonómiára. A wilsoni elvek szerint biztosítandó autonomia sem követeli feltétlenül a tartományi különállást. A külön tartományi szervezet nevelni fog még szélesebb jogok iránti törekvést s e törekvés végeredménye a teljes elszakadás. És ez a végkatasztrófa viszi magával a magyar kálvinista egyházakat és csinál belőlök megsiratott, elfelejtett — csángó telepeket.

Rámutatottam a veszedelemre: gondoskodjunk tehát a védekezésről.

Kérdem: Egyházunk vezetősége fontolóra vette-e azokat a kötelelességeket, amelyek e kérdésben reá hárulnak? Kérdem: Azok a neves református világi férfaink, akik a népköztársasági kormányban is részt vesznek, nem tartják-e kötelelességüknek, hogy pusztuló véreik érdekében szót emeljenek? De kérdést intézek minden szabadságot, kulturát szerető, felvilágosodott és az emberi szabadságjogok iránt fogékony lelkeket, hogy

szabad-e, lehet-e elhagyni, megengedni, hogy a magyar református egyházak magyarsága a ruszka-krajnai kormányzásba bekebeleztesse és ott elsenyedjen?

Segítségért kiáltunk, mert ez a segítség az igazság cselekedete.

Dr. Székelyhid József.

Álmok álmodozása.

A hazaszeretet — a haza népének szeretete. Hogy Jézus szerette hazáját, hazája népét, azt minden szava, minden tette, minden lépése igazolja. Hozzá hasonló hazaszeretet, népszerűség, nem található se papok, se polgárok, se politikusok között. Legalább én nem láttam, se az életben, se a könyvekben. Csak pár esetet hívom fel a figyelmet. Utolsó jeruzsálemi útjában, midőn a Hozsánnák között is látja már, érzi már a Golgota keresztjét, nem a maga baja fogja meg érzését, hanem hazája, népe végzete, mely a Hozsánnák édes zenéje mellett is átvonaglik minden idegszálán. „Jeruzsálem, Jeruzsálem! . . . hányszor akartam egybegyűjteni népedet, mint a tyúk egybegyűjti kicsinyeit melengető szárnyai alá, — de ti nem akartátok!” Jön ellenséged s szétszór a világba! Aztán, mikor emeli már súlyos keresztjét: „Jeruzsálem leányai, ne engem sirassatok, hanem magatokat és gyermekeiteket!” Még egy: mikor tanítványokat küld a vidékre, ily utasítást ad: „az úton, mely a pogányokhoz vezet, ne menjetek; Samáriába se menjetek, hanem menjetek Izrael eltévedt juhához”. Lehetne felhozni több megható bizonyítást, de hiszen, ki a Bibliát olvasgatja, az maga is megtalálja a bizonyosságokat arra nézve, hogy Jézus szívéből nem űzte ki az úgynevezett világpolgárság hideg hiúsága a hazaszeretet meleg erejét. Sokszor emlegetjük Széchenyi figyelemztetését, hazaszeretete buzdító példájaként, hogy nálunk még az apagyilkosnak is meg kell kegyelmezni, hogy nemzeti erőnk növekedjék. Szép ez is bizonyára. De mily magasan áll Jézus segítő szelleme a nyomorultak, bűnösök, sőt elvetemedett gonosztevők iránt is, hogy kiemelje, megmentse őket. Hol van a világirodalom elsőrendű remekei között, egyszerűségében is fenségebb, az elveszett juhról, elveszett fillérről, tékozló fiúról szóló példázatoknál!

S korának és nemzetének szűk zárkózottsága közül, mily erővel s igazán végtelen terjedelemmel munkál agyában és szívében, az egyetemes embervilággal érző mélységes egysége. Ennek legkiválóbb bizonyossága, Istentől, mint egyetemes atyától emberi tudatunkba plántált eszménye. Hol volt ez eszmény akkor? mely bölcsnek, mely prófétának, mely népnek a tudatában? 6—8000 éves kiásott emlékek hieroglifái, ékírásai, cserepeken, téglákon, emlékköveken, hol beszélnek ez eszményről? Ha egyéb nem bizonyítaná is istenfiúságát, ez előtt az egy tény előtt megáll a legmélyebb gondolat is. De közelebb menve, rámutatok pár példára a Bibliából. Tudjuk minő gyűlölettel viseltetett a zsidó a római ura-

lom ellen s Jézus egyik első gyógyítása a gyűlölt római százados szolgája iránt történt s ráadásul még példaként mutat e százados hitére, honfitársai előtt. Azt is tudjuk, mint vélekedtek Samária népe felől a zsidók, sőt Jézus maga is érezte Samária népe megvetését, hiszen szállást sem adtak neki átutazásában. S mégis, az égi atya egyetemes irgalmára egy samáriabelit állít példaként megható példázatában. Nem is említve a Jákób kútjánál történt beszélgetést a samáriabeli asszonnyal. Aztán Tirus, Sidon példáját, kik pogány létükre megelőzik Izraelt istenországába, ha Izrael makacskodik. De mindamellett legmeghatóbb a hegyibeszéd egész tartalma, melyből az általános és egyetemes emberi egység fogalma, lehetetlen, hogy hidegen hagyná a legszélsőbb demokrata szívét is, ha csak egy szikrája van benne az igazságérzetnek. S mindezekből szinte önként folyik az emberiségnek, akár családi, akár nemzeti, akár az egyetemes emberiségi kisebb és nagyobb keretekben elhelyeződése, hogy e keretekben földi életét, magasabb rendeltetéséhez híven, fejthesse ki, tölthesse be. Alapfogalom, hogy az ember — minden ember, még a leggonoszabb is, ezt hangsúlyozzuk — az egyetemes égi Atyának gyermeke s nemcsak egymásnak, de az ég angyalainak is testvére. „Nagy öröm van mennyben egy megtérő bűnös felett!” Melyik zeneszerző lelkében fakadt ennél megragadóbb Halleluja?! Hol van az a szent szociális elmélet, mely ennél magasabbra néz, többre értékelt?

S az embernek, mint egyénnek, viselkedésére nézve önmagában és önmagára, az eddigiekből is kitészik, hogy ápolnia kell mindazon lehetőségeket, melyek testében-lelkében születésénél fogva adva vannak. Erre nézve ott a fenséges minta, a „Representatív man”. Testünk legmagasabbra van értékelve, midőn a lélek templomának nevezi. Szent, mint a templom. Tehát mindent meg kell neki adni, ami fenntartja, erősíti, munkaeszközzé teszi. Mert a test dicsőségében is csupán munkaeszköz. Mint a templom is csak eszköz. Az ember Isten lelkének egy darabja s ez az öröklétre hivatott lélek a test gazdája és parancsolója. És ez uraság nem elnyomó, nem aszkétaságra süllyesztő, sőt éppen szabaddátevő hatalom. Az iparos is arra törekszik, hogy szerszámaint alkalmas erőben tartsa, hát még a testet használó lélek, hogyné használná fel minden befolyását a test erősítésére. Szilárd csontok, rugalmas izmok, érzékeny idegek s ezeket termelő egészséges vér s ezt a vért termelő, minőségben és mennyiségben megfelelő táplálék — s ahol élünk, ahol mozgunk, ahol dolgozunk — a levegő, a ruha, a ház és a többi: — az értelmes lélek gondja alá helyezve mind, hogy az ember, mint Isten gyermeke, szabadon, okosan, nyugodtan, eredményesen munkálkodhassék. Mert „Istennek munkatársai vagyunk. Aki nem dolgozik, ne is egyék”. Tudják-e a demokrata apostolok, hogy ezt az intelmet a Krisztus apostola találta ki s tette jelszavá akkor, mikor még a római arénában a halálramenő gladiátorok, a Cézárt üdvözölve léptek be felé fordulva, szinte dicső elszántsággal kiálták: „Ave

Caesar! morituri te salutant!” És hozzá, hadd idézzem itt ennek az apostolnak a mai Szaloniki városában igazi pletárokból alakult krisztusi gyülekezethez írt leveléből a következőket: „Mikor nálatok voltunk is, azt rendeltük nektek, hogy ha valaki nem akar dolgozni, ne is egyék. Mert halljuk, hogy némelyek rendetlenül élnek, akik semmit nem dolgoznak, hanem nyughatatlankodnak. Az ilyeneknek rendeljük é: kérjük őket a mi urunk Jézus Krisztusra, hogy esendesen munkálkodva, a maguk kenyerét egyék”. Timótheushoz írott első levelében is, szinte ultrademokrata elveket hirdet a dologkerülő s csak segélyre támaszkodó özvegyasszonyoktól, „kik megtanulják a házról-házra való járást, sőt nemesak dologkerülők, hanem fecsegők is, hazudozásaikkal zavarokat okozván”. Akárcsak napjainkban a százféle címen államsegély után vadászók.

Világos ezekből, hogy a Názáreti Jézus lelkében tisztán éltek azon élelvek, melyekre a mai szociális és demokratikus gondolkodás építeni akarja a maga emberies és emberséges társadalmát.

A. K.

Iskola

Vallástanítás és államosítás.

Forrongó közéletünk Csimboraszójaként emelkedik előttünk a vallástanítás s az iskolák államosításának problémája. Az iskolák államosításának egyedüli akadályá gyanánt tűnik fel a kötelező vallástanítás, vagy a vallástanítás kiküszöbölésének kérdése. Az iskolák államosítása elvitázhatatlanul szükséges akkor, ha minden felekezeti tendenciától mentes egységes nemzeti kulturát akarunk teremteni s viszont a vallástanítás elvitázhatatlanul szükséges akkor, ha kulturánkat szilárd alapokra akarjuk fektetni.

Homogén vallású politikai államban e két nagy horderejű kérdés könnyen összeegyeztethető, a megoldás nem könnyű a több vallású politikai államban s még nehezebb polyglott államban, de itt sem lehetetlen.

S ha tudjuk — s ezt tudnunk kell — hogy az ami lét első feltétele: a jó erkölcs, akkor — a vallástanítást egy iskolából sem szabad kiküszöbölni s ha udjuk, hogy a hitétől megfosztott ember hasonlatos a kormány nélküli hajóhoz, akkor a vallástanítást nem ehet az utcára kidobni s ha tudjuk, hogy a vallás a legszentebb idealizmus, akkor a vallástanítás nem felesleges sallang, hanem életszükség, mindezeknek tudatában a magyar nép minden időben rendületlenül ragaszkodott s ragaszkodik hitéhez, vallásához! S a magyar nép legfontosabb tantárgynak tartja: a vallástant s egyházi éneket, ezt a körülményt egyetlen kormánynak sem szabad elfelednie; az a kormány, mely bármely államformában a vallástanítás ellen foglal állást, szembe helyezkedik a nép s a nemzet akaratával! Boldogoknak lehetne nevezni azokat, akiknek — talán universalis műveltsé-

*

güknél fogva — vallásra nincs szükségük; boldogságuk azonban nem volna egyéb önámításnál s valljuk meg az igazat, hogy vallás nélkül a legnagyobb elmék is sötétben tapogatóznak végórájukon s a halál kü-zöbén, az öntudat elhalványulásakor, földi létünk végső pillanata után mindnyájan sötétben maradunk!

Vallás nélküli boldogság el sem képzelhető, egyedül a vallás az a biztos alap, melyen erkölcsiségünk épülete szilárdan nyugszik. Az erkölcstelen ember mindig vallástalan, az erkölcsös ember mindig vallásos. Nagy tévedés azt hinni, hogy a vallás nem egyéb, mint a fejlődés akadályja; ellenkezőleg a vallás az, mely a fegyver s ágyú nélküli művelődés szolgálatában áll; a vallás az a tiszta tudomány, mely az embert, vagy ha úgy tetszik, az emberiséget a tökéletesedés legmagasabb színvonalára emeli ama fegyver segítségével, melynek neve — ha ugyan szabad azt fegyvernek nevezni — szeretet!

Szeretet Isten a teremtő, fenntartó, gondviselő Tökéletesség iránt.

Szeretet az ember, mint közös sorsú portestvér iránt.

A keresztyén vallás nem zárkózik el a tökéletesedésre való törekvés elől, sőt egyenesen felhívja az embert a művelődésre Krisztusnak ezzel a mondásával: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes”. S míg az iskolák államosításának minden magyar néptanító híve, nem lehet híve a vallás tanítás kiküszöbölésének. Nem! Mert a vallás életszükség! A vallás tölti meg életünket tartalommal, ez az, ami értékessé teszi ránk nézve az életet; röviden: a vallás az élet sava, az életnek legfőbb java. Ezek után feltehetjük a kérdést: szabad-e a vallás tanítást az iskolákból teljesen kiküszöbölni, szabad-e a vallást a tantárgyak közül kivenni s mint ócska rongyot szemétre dobni, vagy pedig nem? E kérdésre elfogulatlan feleletet adni nagyon nehéz, de az semmiesetre sem lehet: igen! Ám lássuk e kérdésnek nemzeti létünket érintő oldalát. A vallás tanítás ellenzői a nemzeti oktatás egységét féltik a felekezeti elfogultságból származó vallási surlódásoktól, torzalkodásoktól; s a gyűlölködésre, így pártoskodásra vezető vallás tanítás kiküszöbölésével vélik megszilárdítani a magyar nemzeti állam épületét. S a vallás helyett politikai erkölcsant óhajtanának taníttatni. A vallás oktatás ellenzői tehát leismerik, hogy valamely irányú erkölcsant bevezetésére mégis szükség van; ha ennek szükségességét elismerik, akkor kétségbevonhatatlan az igazságnak és jognak azon követelménye, hogy ez a politikai vagy más erkölcsant semmi esetre sem taníthat olyat, mely bármely vallás felekezetre sértő volna és itt elérkeztem ahhoz a problémához, amelynek megfejtése talán sikerülne egy oly erkölcsant összeállításával, mely minden felekezettől átvinné azt, ami gyakorlati szempontból legértékesebb, vagyis ami az erkölcsi élet nemesítése céljából legjobb. Ez erkölcsant oly tákolmány volna, mellyel a kívánt erkölcsi eredmény biz-

tosítása nagyon kétségesse válna. S ha erkölcsös ember csakis a vallásos ember lehet, akkor az iskolákban meg kell hagyni a vallás tanítást, melynek centruma az erkölcsi jóság, ideálja az Úr Jézus Krisztus. A vallás tan az a tudomány, melyből erkölcsi életünk legüdebb vívmányai s az emberi boldogság éltető-hajtásai fakadnak! S ha a vallás tan tagadhatatlanul erkölcsnemesítő, életirányító, építő voltát elismerjük, akkor a vallás tan a köz-társaság népiskoláiból nem kiküszöbölni, hanem a nemzeti oktatás egységének kedvéért kikapcsolni kell! Az óriás hólyagként feltűnő probléma jelentéktelenné tör-pül, ha az egyedül helyesnek látszó megoldási módot választjuk, ez pedig nem lehet más, mint az, hogy a vallás tanítást a felekezeteknek kell átengedni; s a vallás tanításról az egyházaknak, illetőleg felekezeteknek kell gondoskodni oly módon, hogy a különféle vallás felekezetek kebelében önálló kántori s vallás tanítói állások szerveztessenek, ez állások javadalmazása a megszüntetendő felekezeti tanítói állások járandóságából állítassanak össze. A vallás tanítás ügyének természetszerűleg a vallás miniszter ügykörébe kell tartoznia. Ez az az út, melyen a mindenkori vallás- valamint oktatásügyi minisztereknek haladniuk kell, hogy az oktatás egységesítése, az iskolák államosítása után biztosítsák azon alap, mely minden államnak talpköve, mely ha megvész, Róma ledől, s rabigába görnyed!

Plinius.

Közélet

Fel a szivekkel!

Hogy az egyház mostani helyzetét, az egyház építő munkásainak, különösen a lelkészeknek sorsát sötétnek jassuk, ahhoz nem kell fekete szemüveg. Keserűséggel tölt el bennünket, ha látjuk, hogy több községben a lakosság az egyház ellen fordult, annak rendjét teljesen felforgatta, a pásztorokat pedig elűzte. Sokszor tépelődünk, meg tud-e küzdeni református egyházunk az ostromló hullámok erejével, avagy nem szenvedünk-e hajótörést, mint Pál apostol, mikor Rómába igyekezett. Nem tudjuk, meddig tart az utazás a viharban, hol, milyen veszedelem ér bennünket, de nem is tépelődhetünk ezeken sokáig, a veszély pillanata a teendőket is megszabja. Testvéri szeretettel kell gondoskodnunk azokról a lelkészekről, akiket elűdöztek. Vegye őket támogatásába az egyházkerület és a kiadásokat vesse ki reánk lelkészekre, az ilyen megterhelés ellen szó sem lehet, nem is lesz. Ezt szerintem gyorsan kellene elintézní, mert minden elmulasztott perc vád lesz ellenünk. Arra is igyekezni kell, hogy az egyes gyülekezetekben a békételenkedés tüzet minél hamarabb elfojtsuk. Menjen ki csak két-három kiküldött az ilyen községbe, nem igaz az, hogy a magyar ember vasvillával fogadja azt, aki jót akar. S ha épen erre kerülne is a sor, úgy gondolom, nem egy gyülekezetben azokat fenyegetnék meg vele, akik a tüzet felgerjesztették.

Arról azonban, hogy bezárjuk-e theologiai intéze- teinket, meg hogy megmarad-e református anyaszent- egyházunk, ne vitatkozzunk. Kősziklára épült ház nem dőlhet össze! Ez ép oly bizonyos, mint az, hogy a külső és belső változásokat nem kerülhetjük el. Isko- láinkat át kell majd adni az államnak s ha ez így jó a haza és a népnevelés szempontjából, nem vonako- dunk; az iskolai terheket, miket négyszáz éven át hor- dozott tisztességgel és becsülettel, leteszi vállairól egy- házunk, hogy aztán oda szentelje magát a vallás ügyé- nek kizárólagos szolgálatára. Gyönyörűséges szolgálat lesz az! Ha tervszerűen hozzá készülünk és rendsze- ren végezzük, kárpótlást találunk abban az iskolák át- adásával járó nagy veszteségünkért. A mostani helyzet, igaz, sötét, de ha ezt az egy, ezt a nagy célt világó- san látjuk és majd egész erőnkkel szolgáljuk, akkor református egyházunk aranykorát hozza el a jövőndő.

A szétválasztás fogalmából következik, hogy füg- getlenek leszünk úgy az államtól, mint különösen a politikai felfogásoktól. A múltra nézve sem ismerem el, hogy „egyházunk életét az antidemokratikus politika szekeréhez“ kötöttük volna, hanem csak az állam sze- keréhez, ez azonban politikai megkötöttséget reánk nézve nem jelentett, de ez ma már nem is fontos kér- dés, hanem az igenis fontos, hogy a jövőben semmi- féle politika szekeréhez se kössük az egyházat. Még akkor se, ha az egyházi demokrácia a politikai demokrá- ciában a szellemi testvériség közös vonásait látja. Kö- vesse ki-ki szabadon politikai meggyőződését, de mikor az egyházi élet mezejére lép, jusson eszébe ez az intés: „Old le a te saruidat lábaidról; mert a hely, amelyen állasz, szent föld“. Nem bontjuk ki többé vitorláinkat a politikai felfogás szelének. De ha erősen hangsúlyoz- zuk, hogy „a magyar református egyházat demokratio- kus és szociális egyházzá“ akarjuk kiépíteni, akaratla- nul is nem azt a látszatot keltjük-e, hogy a demokratio- kus és szociális politika szellemének befogadására ajtót nyitottunk. Még a látszatot is kerüljük! Ne akar- junk mi se arisztokratikus, se demokratikus, se szociális egyházat, hanem egyszerűen csak *népegyházat*. Ez volt egyházunk irányelve a múltban is, ha nem mindenkor tudtuk érvényre juttatni, annak nem magunk voltunk az okai. Azonban, hogy most seperjük meg az egyházat azoktól az alkotásoktól, melyek nem mindenben egyez- nek irányelvével, azt nem tartanám jónak, mert most a szeméttel könnyen kisépernénk a drakhmát is. Törvény- hozó és kormányzó-testületeink feloszlását se tudom helyeselni, általánosságban az a nézetem, hogy most, mikor az eső, szél és árvíz ostromolja egyházunkat, ne bontakozzunk, mert ehez a munkához még csak lenne segítség, talán sok is, de mire az építésre kerülne a sor, ugyancsak kereshetnők a segítséget.

Az az óhajításunk, hogy minden erőnk megmarad- jon addig, míg eljön a szilárd alkotások ideje. Addig pedig munkálkodjunk a népegyház igazi szellemének ki- alakulásán. Ma még nem valami barátságos a nép szel-

leme egyházunk iránt, bár nem is az a metsző, hideg szélhez hasonló, ami az előző hónapokban volt. De nincs olyan hideg szív, melyben a hamu alatt ott nem volna az egyház iránt való ragaszkodás kicsinyke parazsa, azon munkálkodjunk egy akarattal, hogy ebből a parázból láng és tűz legyen. Láng, amely világít, tűz, amely me- legít. Ha majd ez a belső átalakulás észlelhető lesz, ak- kor fogjunk hozzá a külső változások keresztülviteléhez. Eljön ez az idő! Egyházunk megtalálja önmagát és egyetlen nagy hivatásának él. Jelenünk sötét, de a jövőndőt nem sötétnek, sőt a reánk nehezedő fájdalmak Golgotháján keresztül is fényesnek látom. Csüggedező pásztorok, szenvedő testvéreim! fel a szívekkel! Lesz még a mi útunk napsugaras, hangzik még a mi ajkaink- ról öröm és vígasság szava.

Németh Vincze.

Halottaink.

Kallós Tivadar beregszászi református lelkész, egyházmegyei tanácsbíró, áldásos életének 73., bereg- szási lelkipásztorkodásának 43. évében február 19-én csendesen jobblétre szenderült. Hült tetemeit 11-én délelőtt a gyülekezet és a város közönségének őszinte, mély részvéte mellett helyezték síri nyugovóra. Halála- ról családján kívül az egyháztanács az egyházközség nevében is, fájdalmas részvétől sugalt gyászjelentést adott ki. A kegyelet benső megnyilvánulására minden- képpen méltó volt a megboldogult, mert buzgó hűség- gel és áldásos sikerrel munkálkodott mindvégig a reá bízottakban. Példás családi életével, egyházi és társa- dalmi tevékenységével közbecsülést és szeretetet érde- melt ki közelben és távolban. Bánatba merült özvegyén lelkésznek nevelt két derék fián, leányán, menyén és unokáján kívül nagy számú rokonság gyászolja el- hunytát.

Legyen áldott emlékezete.

Különfélék.

A Hegedűs és Sándor-cég kiadásában megjelenő Debreczeni Független Ujság néhány nap óta erősen támadja a „városi“ nyomdavállalatot, azért, mert május 1-ével könyvesboltot is akar nyitni. Nem szólnánk a dologhoz, ha a *Hegedűs és Sándor* lapjának cikkei ez- zel kapcsolatban a város és az egyházkerület közötti társas viszonyt is szóvá nem tennék, úgy akarva fel- tüntetni a dolgot, mintha az egyházkerület a társulással jogtalan előnyökhöz jutott volna. Aki vesz magának egy kis fáradságot, hogy olyan dologról, amiről beszél, tá- jékozva is legyen, — tudhatja, hogy a tiszántúli egy- házkerület már több, mint egy évtizeddel ezelőtt fog- lalkozni kezdett egy *önálló egyházkerületi nyomda* léte- sítésének kérdésével. Ez ügyben bizottság is küldetett ki, de az ügy — mint ahogy nagy testületeknél szokás — nehézkesen haladt előre. 1915-ben azonban a *Pro- testáns Irodalmi Társaság* programmjául tűzvén egy nagy nyomdavállalatnak Budapest székhellyel létesítését, amely aztán az összes egyházi nyomtatványok készíté- sét a maga körébe vonná: egyházkerületünk *esperesi kara* — nehogy ilyen módon megelőztessünk, — indít- ványt tett az egyházkerületi nyomda sürgős felállítására. De mivel az egyházkerület hosszú időn át benső üzleti összeköttetésben állt a városi nyomdával, az egyház-

kerület közgyűlése úgy határozott, hogy az *önálló nyomda* vállalat létesítését megelőzően kérdést intéz Debreczen városához, nem lehetne-e az ügyet egyetértően rendezni el. A város — nyilván, mert sajnálta volna elveszíteni legnagyobb megrendelőjét s nem óhajtott új, erős versenytársat, — hajlandónak nyilatkozott az egyházkerületet társul venni a maga nyomdavállalatához, ha az egyházkerület *ugyanolyan* összeggel járul a vállalat vagyonához, amennyi a vállalat akkori tiszta vagyona. A felszereléseket, gépeket, betűket stb. az *Athenaeum r.-t.-től* lehvott szakértő becsülte meg s ezen érdektelen szakember becsüje alapján állapított meg a vételár. A raktári készletre nézve pedig az volt a megállapodás, hogy a *beszerzési ár* lesz irányadó. A beszerzési ár már akkor igen magas volt és épúgy szállhatott volna le, mint ahogy felemelkedett. Ma a pénz vásárló erejének rettentő hanyatlása folytán a nyomdavállalat vagyona bizonyára többet ér, mint amennyire az *1916-i becsléssel* értékelte. De a normális viszonyok közt talán annyit sem fog érni. Bármint is: az egyházkerület itt teljesen jó hiszemmel ment bele egy üzleti összeköttetésbe, amelynek erőszakos megszakítása bizonyára nem az egyházkerületnek volna hátrányára. Ép úgy, mint ahogy nem az egyházkerületnek lesz hátrányára, ha majd a *Hegedüs és Sándor* céggel fennálló bizományos szerződés megszűnik.

Alapítványok. A középszabolcsi egyházmegyében Nagykállóban, b. e. Szondy János nagykállói és geszterédi birtokos emlékére, halála alkalmából örökösei, a Tomory-család (özv. Tomory Andrásné Szondy Karolina, Tomory Dezső szabolcsi lelkész és Tomory Zoltán szabolcsi birtokos) „*Egyházfenntartási alapra*“ 3000 koronás alapítványt tett. Ezenkívül Tomory Zoltán a Tomory Dezső által a középszabolcsi egyházmegyénél Görömbei Péter esperes nevére tett 500 koronás alapítványhoz újabb 500 koronával járult. Az 1000 koronás alap kamatait, míg életben lesz, Görömbei Péter esperes itéli oda egy lelkészi özvegy vagy lelkészi árvának. A szép és jó cselekedet magában hordja jutalmát.

Zoványiról megint nagyon sok szó esik. Pedig — amint azt e lap az előző Zoványi eset alkalmával kifejtette — másról kellene beszélni, mint Zoványiról. Ha az egyetem theologiai fakultása és többi hatósága helyén valónak tartják egy theologiai tanártól ily nézetek hirdetését, — nincs mért a boldog egyetértést megzavarni. Hogy ki s mit tanít az egyetemen: az egyetem dolga. Viszont, hogy hogyan történik a lelkészképzés és lelkészképzés — az az egyház dolga. Az egyház tehát né foglalkozzék egyes egyetemi tanárokkal, hanem foglalkozzék azzal, ami az ő ügye: a lelkészképzés és lelkészképzés kérdésével. Ha olyannak találja az egyetem hittudományi karán tapasztalt szellemet, aminőt leendő lelkészeinél meghonosítani nem kíván, kimondhatja, hogy az itt nyert abszolutorium alapján senki sem bocsátható lelkészképzés vizsgálatra. Vagy kimondhatja, hogy bizonyos évfolyamoknak vagy bizonyos tárgyaknak az egyetemen hallgatását elfogadja, másokat ellenben csak az egyház saját intézeteiben hallgatás alapján vesz a képesítő vizsgálatoknál számba. Így megmarad az egyetem szabadsága s aki csak tudós akar lenni, hallgathat az egyetemen, amit tetszik. De biztosítva lesz a lelkészek egyházas szelleme is, mert lelkésszé csak az lehet, aki az egyházi irányt is ismeri. Akkor aztán mindegy lesz az egyháznak, ha az egyetemen „az erkölesi lazaság kigyóféskének története“ mellett például (művelődés történet helyett) „eldúrvulás történetét“, (bölcészlet

történet helyett) „az emberi butaság történetét“, (ethika helyett) „erkölcstelenségét“ tanítanak is.

Az országos református tanácsról és céljairól „Az ősi magyar átok“ címmel a Lelkészegyesületben Koszorus István ír. A cikkíró az Új Reformáció munkatársának jelzi magát s így bizonyára kellőképpen tájékozva van a tanács és az új reformáció dolgairól. Azt mondja: „Elismerjük, hogy *nem volt elég széles alapunk erre a címre*: Országos református tanács, — de ez inkább a *reményünket* fejezte ki, hogy azzá lehetünk... Elismerjük, hogy vannak először megfogalmazott *programunkban aggasztó pontok*, amelyeknek merev megvalósítása bomlással fenyegetné az egyház jogi szervezetét és súlyos gazdasági gondokat okozna... Biztosan tudjuk, hogy ha leülhetnénk megbeszélni a differenciákat, hamarosan egyakarattal lennénk.“ Az egy akaratra jutásnak az *ilyen beszéd* lehet az alapja, nem pedig az előbb használt erőszakos fellépés, mely elriasztotta az ugynevezett országos református tanácstól azokat is, kik programjának nagy részét régen vallják és eszerint méltán örülhettek volna a jórátörékvők csapatában oly komoly és tehetséges munkásoknak, aminők az ORT. tagjai közt vannak.

Nagyország Területi Épségének Védelmi Ligájához („Tevel“ [M. T. É. V. L.]) a milliókra menő egyéni jelentkezésen kívül 1919 január hó végéig 463 testület jelentette be csatlakozását. Újabb jelentkezések a „Tevel“ (M. T. É. V. L.) címére Budapest, IX. Lónyay-utca 4/c. II. emelet küldendők.

Lelkészcserézés. A karcagi gyülekezet Madarász Imre elhunyt nagyérdemű lelkész utódául Tóth Sándor clevelandi lelkész választotta meg. Az agilis és jeles képzettségű lelképástornak Amerikából való hazatérése érdekében megtették a hivatalos lépéseket.

Akié a föld: azé az ország, — ezt mondták régen. Akié a föld: az az országé, — mondhatjuk szintén nem új igazsággént. 1848 előtt is azért volt a közép-nemesség a nemzet gerince, mert földje volt itt és — csak itt volt földje. Azt a parasztot, aki tiz holdat kap Magyarország földéből, el nem csábítja a magyar hazától semmiféle ördög.

A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör f. hó 1-én d. u. 5 órakor kezdi meg Protestáns Estélyeit a kollégiumi díszteremben. Az első estélyről jövő számunkban fogunk referálni.

Az „Arany János Társaság“ e hó 2-án délelőtt 11 órakor a vármegyeházban ünnepélyt rendez.

Szerkesztői üzenet. A. K. Búj. Onnan sohasem lenne sok. Nagyon köszönjük. — G. P. Nagykálló. Őszinte hála a meleg elismerésért. A küldeményt is köszönjük.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

993—1919. szám.

Valamennyi református elemi népiskolai tanító úrnak.

A közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi január hó 30-án kelt s a Hivatalos Közlöny folyó évi 5—6. számában megjelent 22,026. sz. felhívását figyelmebe hozom.

Tisztelettel

Debreczen. 1919. évi február hó 22.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

994—1919. szám.

Valamennyi elemi népiskolai tanító úrnak.

Felhívom figyelmét a közoktatásügyi miniszter úrnak a hivatalos Közlöny folyó évi 5—6. számában megjelent 21.841. számú köriratára.

Tisztelettel

Debreczen, 1919. évi február hó 22.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

995—1919. szám.

Az összes főgimnázium, tanító- és tanítónőképző intézet igazgatóságának.

Felhívom figyelmét a közoktatásügyi miniszter úrnak a Hivatalos Közlöny 5—6. számában megjelent 22.021. számú köriratára.

Tisztelettel

Debreczen, 1919. évi február hó 22.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1074—1919.

Pályázat

a beregi református egyházmegyébe kebelezett nagyborzsovai lelkészi állásra, melynek javadalma: 1. 15 kat. hold és 1190 öl föld haszonélvezete. A földek adóját az egyház fizeti. 2. Fa, termény és szolgálmányok megváltási ára 1153 kor. 80 fillér. 3. Lelkészi jövedelem kiegészítés 941 kor. 99 fill. 4. A temető haszna. 5. Szabályszerű stóla. Megválasztandó lelkész az egyházmegyei lelkészi gyámintézetnek kötelezett tagja. (Évi díj 40 kor.) Előd beruházási összeget nem jelentett be. Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. Pályázni kívánók kérvényeket lelkészi oklevelükkel és illetékes esperesük által a pályázati hirdetés megjelenése után láttamozott szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve 1919 év március hó 23-ig küldjék be Bertók Béla espereshez Munkácsra. Posta helyben.

Debreczen, 1919 február 22.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A tiszántúli református egyházkerület által fenntartott debreczeni református tanítóképző-intézetben felállítandó *tornatanári tanszék*re pályázat hirdettetik. Pályázhatnak tanítóképző-intézeti tornatanári képesítéssel bíró református tanárok. Előnyben részesülnek azok, akiknek a Slójd tanításra is meg van a képesítésük.

Az egyelőre segédtanári minőségben meg-

választandó tanár évi fizetése a fenntartó egyházi hatóság által s megfelelő államsegéllyel biztosított 2000 korona, 800 korona lakbér és öt ízben 200—200 korona korpótlék, családi- és drágasági pótlék. A rendes tanárra való előlépést, a megfelelő kiegészítést, valamint a fizetésnek szabályszerű emelkedését a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 46.447/1909. sz. alatti, a felekezeti tanítóképző-intézetek államsegélyéről szóló intézkedése biztosítja.

A megválasztott tanár jogosult és kötelezett tagja az Orsz. Tanári Nyugdíjintézetnek s állását 1919 szeptember 1-én tartozik elfoglalni. Köteles a tornán kívül a Rendtartásban megszabott óraszámig a Slójdöt is tanítani.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre, eddigi szolgálataikra, egészségi, családi-állapotukra és hadkötelezettségi viszonyukra vonatkozó okmányokkal felszerelt és a tiszántúli református egyházkerület közgyűléséhez címzett kérvényüket 1919 április 1-ig a püspöki hivatalhoz (Debreczen) adják be. Debreczen, 1919 február 25.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A szatmárnémeti-i református tanítónőképző fenntartótestülete pályázatot hirdet eltávozás folytán megüresedett paedagogiai tanszékre. Pályázhatnak református vallású, 1. tanítóképző-intézeti, 2. középiskolai tanárok, kik a paedagogiai tárgyak tanítására jogosítottak, férfi- és nőtanárok egyaránt.

Az egyelőre segédtanári minőségben megválasztott okleveles tanár évi fizetése a fenntartótól, a megfelelő állami fizetékiegészítéssel 2000 korona, 600 korona lakáspénz, öt ízben 200—200 korona korpótlék. Drágasági- és családi pótlékét folyamodunk.

A rendes tanárra való előlépés a megfelelő fizetékiegészítést, valamint ennek szabályszerű emelkedését a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 46.447/1909. sz. alatt a felekezeti tanító- és tanítónőképzők államsegélyéről szóló intézkedés biztosítja.

A megválasztott tanár jogosult és köteles tagja az Országos Tanári Nyugdíjintézetnek s állását 1919 szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Pályázat határideje 1919 május 1.

Szatmár, 1919 február hó.

Kovács Lajos,
az igazgatótanács elnöke.

Poszvék Irén,
igazgató.

1—2.

Pályázat.

a bihardíószegi református egyház kántortanító állására.

Fizetés: A) Tanítói javadalom: 1. készpénz az egyház pénztárából havi előleges részletekben 300 kor., 2. alapítványokból 31 kor., 3. 4 öl tűzifa megváltva 80 kor., 4. kántori foglalkozás miatt elmulasztott tanórák pótlásáért 88 korona. 5. megfelelő államsegély. B) Kántori javadalom. 1. készpénz az egyháztól 310 kor., 2. 12 hold 400 négyszögöl szántó, kaszáló, nádlás és közös legelő értéke 310 kor., 3. 3 öl tűzifa természetben beszállítva, értéke 50 kor. és egy öl tűzifa megváltva 20 korona, 4. stóla circa 220 korona, 5. természetben lakás.

Kötelessége: a reabizott osztályok (V—VI. fiú) vezetése, kántori teendők végzése, egyházi énekkar szervezése és vezetése. Pályázati határidő március-15., próbaéneklés március 16. Államosítás esetén, ha a megválasztott állami tanítóvá lesz, a kántori állásról lemondottnak tekintetik. Állás április 1-én elfoglalandó.

Bihardiószeg, 1919 február 18.

2-3

Egyháztanács.**Pályázat.**

A hajdunánási református egyház pályázatot hirdet a megüresedett önálló orgonista-kántori állásra. Fizetése a felsőbb egyházi hatóságok megerősítése alatt levő díjlevél szerint:

1. Természetbeni tisztességes lakás.
2. 20 hold 931 □-öl szántóföld; 5 oszt. hold 270 öl legelő haszonélvezete, melyeknek állami adóját az egyház fizeti.
3. 1000 kor. azaz egyezer korona készpénz az egyház pénztárából.
4. Stóla az érvényben levő díjszabás szerint.
5. 200 kor., azaz kettőszáz korona a debreczeni református főiskolai szénior és ünnepi követek ellátásáért. Megválasztott, abban az esetben, ha a főgimnáziumban az ének- és zenetanítással is megbíznák, megfelelő külön díjazásban részesül.

A pályázók vallásukat, szolgálati bizonyítványukat, esetleges magasabb zenei képesítésüket igazoló okmányaikat f. évi április 1-ig lelkészi hivatalhoz nyújtják be.

A próbaéneklés idejéül április 30-ika tűzetik ki. Megválasztottnak, — ki állását folyó évi július 1-én tartozik elfoglalni, — a próbaénekléskor felmerült költségei megtérítetnek.

Hajdunánás, 1919 február 20.

Benkő Lajos,
református lelkész.

-2.

Pályázati hirdetés.

A beregsurányi református egyház pályázatot hirdet helyettes tanítói állásra.

Fizetés: 300 korona havi előleges részletekben az egyház pénztárából; lakás és az államtól nyerendő esetleges drágasági pótlék.

Kötelesség: I—IV. osztályban vallás és minden egyéb tárgy tanítása a tiszántúli református egyházkerület tanterve szerint. Istentiszteleteken orgonázás és egyházi énekkar vezetése. Megválasztott helyettes 1919. szept. 1-től esetleg rendes tanerőül alkalmaztatik.

Pályázhatnak református vallású tanítók és tanítónők.

Kellően felszerelt pályázati kérvények alulírotthoz adandók be 1919. március 15-ig. Állás megválasztás után azonnal elfoglalandó. (Posta helyben, vasút 10 km. Beregszász.)

Beregsurány, 1919 február 14.

Palágyi István,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A magyarhomorogi (Komádi mellett) református egyház pályázatot hirdet egy kántortanítói és egy nőtanítói állásra. A kántortanítóság javadalma: 1.11 kat. hold és 863 □-öl föld melynek az adóját az egyház fizeti; 2. 600 □-öl legelő; 3. Földmunkálás és egyéb cimeken 483 korona 09 fillér készpénz előre fizetve negyedévenként; 4. 20 mm. tűzifa beszállítva; 5. Tandíj váltságban az államtól 378 korona készpénz; 6. Temetési stóla; 7. Két szobás lakás; 8. A kert helyett a tanítói földhöz közel lévő egyházi birtokból 1/2 hold szántóföld. Kötelessége: I—VI. fiúnépiskola növendékeinek tanítása, lelkész akadályoztatása esetén, kanonikus órákon lelkész helyettesítése, egyházi jegyzőség. Temetések és istentiszteletek alkalmával éneklés vezetése.

A tanítónői állás javadalma: Az egyház pénztárából; 1. 100 korona; 2. 20 korona kertilletmény; 3. Lakás helyett a törvényes lakbér azideig, míg a tanítói lakás lakható nem lesz; 4. Az államtól járó fizetéskiegészítés. Kötelessége: I—VI. leánynépiskola tanterv szerinti vezetése és női kézimunka tanítása.

Pályázhatnak okleveles férfi- és nőtanítók 1919. március 10-ig. Az állás azonnal elfoglalandó. Pályázati kérvények alólírott iskolaszékhez küldendők.

Magyarhomorog (Bihar megye) 1919. évi február hó 19-én.

Iskolaszék.